

LIETUVOS
POLITINIŲ
KALINIŲ IR
TREMŲINIŲ SĄJUNGOS
SAVAITRAŠTIS

TREMŲINIUS

2003 m. rugpjūčio 14 d. Nr. 33 (562)

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Vyčio ir Algimanto apygardų kovų takais

Liepos 26 d. LPKTS Panevėžio skyrius pakvietė į tradicinę tapusią kelionę "Partizanų keliais". Tokia kasmetinė išvyka surengta jau ketvirtą kartą.

Šįkart buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai, būrelis savanorių ir kariškių bei gimtinės istoriją gerbiančių piliečių aplankė ir pagerbė Vyčio ir Algimanto apygardų žūtųjų kovų vietas.

Susirinkusius Panevėžyje, Švč. Trejybės bažnyčios ventoriuje, keliauninkus maloniai sutiko kanauninkas B. Antanavičius. Čia, prie paminklo komunistinio genocido aukoms, sudėlioto iš akmenų, atgabentų nuo sudraskytų tremtųjų tėviškių, jis su keliauninkais pasimeldė ir palaimino žygį. Visą kelionę kartu nukeliavo ir iš Kauno atvykęs buvęs kariuomenės kapelionas ats. mjr. kun. A. Bulota, kuris prie kiekvieno kapo, paminklo ar kryžiaus vis surasdavo prasmingų žodžių partizanų kovoms pagerbti.

Taip pat į kelionę leidosi ir Vyčio apygardos 5-osios rinktinės kariai savanoriai,

Vienas įspūdingiausių paminklų Vyčio apygardoje – medžio skulptūra Putiliškių kapinaitėse partizanams Broniui Krivickui-Vilniui, Karingiui ir M. Blinkevičiui-Nemunui

atvykę iš visos apskrities: Rokiškio, Kupiškio, Pasvalio, Biržų, Panevėžio batalionų. Iš viso - 16 savanorių ir 4 profesinės karo tarnybos kariai iš rinktinės štabo, kuriems įdomiausias buvo kautynių vietas.

Remiantis oficialiais LGGRTC duomenimis, Vyčio apygarda įkurta 1944 m. pabaigoje, o Vyčio vardu pavadinta 1945 m. vasarą. Veikė Panevėžio, Ukmergės, Kėdainių apskrityse. Apygardą sudarė Briedžio ir Krištaponio rinktinės, 1951 m. sujungtos į vieną – Gedimino rinktinę. Leido laikraštį "Lietuva brangi".

Apygardai vadovavo kpt. Jonas Krištaponis (1944 12-1945 01 12), lt. Danielius Vaitelis-Briedis (1945 02-1948 05), Alfonsas Smetona-Žygas (1948 05-1950 07), Mykolas Šemežys-Putinas (1950 07-1951 04), Bronius Karbočius-Algimantas (1951 09-1953 01). 1953 01 26 žuvus B. Karbočiui, apygardos štabas nebuvo atkurtas. Paskutiniai partizanai žuvo 1956 m.

(keliami į 4 psl.)

LPKTS tarybos konferencija

Rugpjūčio 9 d. įvyko pirmoji naujos kadencijos tarybos konferencija. Jos svarbą apibūdina tai, kad buvo renkamas ir patvirtintas tarybos pirmininkas, išrinkta naujos sudėties valdyba, jos pirmininkas ir pavaduotojai, išrinkti Revizijos bei Mandatų ir etikos komisijų pirmininkai (rezultatai pateikiami žemiau).

Konferencijos pradžioje LPKTS 1-ojo laipsnio žyminiu "Už nuopelnus Lietuvai" buvo apdovanoti LPKTS nariai: Vytautas Juodsnukis (Kaunas), Ona Laurinienė-Butrimaitė (Ignalina).

Pranešimą politiniais ir organizaciniais klausimais padarė LPKTS pirmininkas dr. P. Jakučionis. Pasveikinęs naujos kadencijos tarybos narius jis sakė:

- Mūsų visų laukia nemažai darbų ir svarbių apsisprendimų, kuriuos pasiryžę atlikti. Tai derybos su Tėvynės sąjunga dėl jungimosi,

rinkimai į Europos Sąjungos parlamentą ir Lietuvos Respublikos Seimą. Jau dabar reikia galvoti apie LPKTS kandidatus.

Svarbiausiu pastarojo suvažiavimo akcentu dr. P. Jakučionis laiko žmonių apsisprendimą jungtis su TS, kai

3/4 balsų dauguma buvo priartinta LPKTS ir Tėvynės sąjungos susitarimui dėl jungtinės vieningos politinės organizacijos įkūrimo. Ir tai - naujos jungtinės organizacijos steigimas, o ne koks nors jungimas ar "prijungimas".

(keliami į 2 psl.)

Konferencijos darbo akimirka. LPKTS žyminiu apdovanotas V. Juodsnukis I. Minskienės nuotr.

Atlyginimas akcijomis pasiteisino

Atlyginimas piliečiams už išperkama nekilnojamąjį turtą valstybei nuosavybės teise priklausančiomis akcijomis vykdomas trimis etapais. Pirmasis etapas jau baigėsi, antrasis prasidėjo 2003 08 01 ir baigsis 2003 12 31, trečiasis prasidės 2004 02 01 ir baigsis 2004 06 30. Piliečių prašymai atlyginti akcijomis priimami pirmuosius du mėnesius nuo etapų pradžios, t.y. antrojo iki 2003 09 30, o trečiojo iki 2004 03 30.

Pradiniai savininkai, kurie pasirinko atlyginimo už nusavintą turtą akcijomis būdą, pirmojo etapo rezultatais yra patenkinti. Dalis piliečių gautas akcijas pelningai pardavė prieš tai gavę dar ir dividendus už 2002 metus.

(keliami į 2 psl.)

Aktualijos

■ Rugpjūčio 12 d. įsigaliojo Lietuvos ir Rusijos sutartis, nustatančios valstybės sieną sausumoje ir atirbojančios išskirtinę ekonominę zoną ir kontinentinį šelfą Baltijos jūroje.

■ Premjeras A. Brazauskas tvirtina, kad Vyriausybė artimiausiu metu teiks įstatymo pataisą, pagal kurią valdininkai negalėtų įsigyti žemės kiek panorėję.

■ Vilniaus apygardos teismas paprašė didžiausią Lietuvos alkoholio gamybos bendrovę "Stumbras" privatizuoti pretenduojantį koncerną "MG Baltic" patikslinti ieškinį, kuriuo prašoma iš dviejų Seimo narių priteisti 400 tūkst. Lt už koncerno ir bendrovės "Mineraliniai vandenys" dalykinės reputacijos menkinimą.

■ Lietuvoje gali atsirasti dar viena politinė jėga. Turtinčiausias parlamentar V. Uspaskichas neatmeta galimybės rudenį įkurti naują partiją.

■ Liberalai demokratai Lietuvoje imami traktuoti kaip partija, kuri gali užimti svarbią vietą valstybės partinėje sistemoje. Jų politinė galia šiandien yra identiška social-liberalų galiai po pirmųjų prezidento rinkimų 1997 metais.

■ Po karo atsigauančiame Irake tarnaujančius karius iš Lietuvos aplankė kariuomenės vadas generolas majoras Jonas Kronkaitis.

■ Estijos vyriausybė skyrė iš savų rezervų fondo 50 tūkst. kronų parengti šalies raidos scenarijų, jei per rugsėjo mėn. vyksiantį referendumą dauguma piliečių nepritars šalies stojimui į Europos Sąjungą.

■ Estijos socialinio aplinkos klubo aktyvistai paragino savo narius prisidėti prie Lietuvos žaliųjų paskelbto "LUK'oil" boikoto dėl Rusijos kompanijos planų pradėti naftos gavybą Baltijos jūros šelfe.

■ Rusijos naftos kompanijos "Jukos" vadovas M. Chodorkovskis mano, kad Rusijai atėjo kritinis momentas. Prezidento V. Putino aplinkoje "yra įtakingų asmenų grupė, kuri trukdo kurti demokratinę visuomenę", pažymėjo jis viename savo interviu.

LPKTS tarybos konferencija

(atkelta iš 1 psl.)

Suvažiavime patvirtinta derybų grupė iš septynių asmenų ir jiems suteikti įgaliojimai tartis bei rengti LPKTS ir TS jungimosi dokumentus. Darbo grupė paruošė Asociacijos veiklos sutartį ir Jungtinės politinės organizacijos steigimo principinę schemą (teikiama tarybos konferencijai). Po to derybų grupė imsis kitų dokumentų rengimo, kuriuos svarstys Politinė taryba, valdyba ir tarybos konferencija. Priimami dokumentai numato LPKTS lygiateisiškumą ir savarankiškumą naujoje politinėje organizacijoje. Po Asociacijos veiklos sutarties ir Jungtinės politinės organizacijos steigimo principinės schemos aptarimo taryboje (diskusijoje dalyvavo V.Briedienė, P.Gvazdauskas, M.Babonas ir kt.) dokumentai buvo patvirtinti.

Tarybos pirmininkė V.Briedienė padėkojo praėjusios kadencijos tarybos nariams už darbą, pasidžiaugė vaisinga skyrių pirmininkų veikla. "Tai žmonės, kurie arčiausiai savo narių, jie artimai bendravo, jautė gyvenimo pulsą," - sakė V.Briedienė. Ji palinkėjo LPKTS priimti tokius sprendimus, kurie padėtų, bet neribotų skyrių pirmininkų veiklos. Ji sakė įsitikinusi, kad ateityje Lietuva keisis, ir kvietė išsaugoti krikščioniškąsias vertybes, dorą, pasitikėti savimi, vieni kitais ir dirbti kartu.

Aptarti renginiai: sąskrydis Ariogaloje "Laisvės ugnis – ateities kartoms ir išvyka Vyčio ir Algimanto apygardų partizanų takais.

Paskutinėmis rugpjūčio dienomis

LPKTS valdybos posėdis

Pirmasis po LPKTS IX suvažiavimo valdybos posėdis įvyko rugpjūčio 6 d. Valdybos darbo ataskaitą padarė J.Marcinkevičienė. Pranešėja apžvelgė, kas padaryta nuo birželio 20 d. - paskutinio valdybos posėdžio. Minimais laikotarpiais intensyviai dirbo darbo grupė, kuri paruošė LPKTS programos bei įstatų pakeitimus ir pateikė juos tarybos konferencijai bei IX suvažiavimui tvirtinti. Suvažiavime išrinkta nauja taryba, pratęsti senosios valdybos ir Politinės tarybos įgaliojimai, kol bus išrinkta nauja valdyba ir patvirtinta nauja Politinės tarybos sudėtis. Valdyba dėkoja LPKTS IX suvažiavimo organizacinei komisijai (vad. I.Vilčinskienė, V.Jogminienė) ir LPKTS Kauno skyriui, taip pat darbo grupei, rengusiai suvažiavimo dokumentus (vad. R.Paplauskas).

LPKTS pirmininkas dr. P.Jakučionis valdybos narius supažindino su

bus surengta išvyka partizanų kovų takais Didžiosios Kovos apygardoje, o šiemet Suvalkijos sostinėje bei apskrities centre iškilis paminklas žuvusiems partizanams atminti. Tai pirmas paminklas apskrities centre ir visų buvusių tremtinių bei politinių kalinčių, partizanų iškovota teisė, kad tokie paminklai būtų pastatyti apskrities centruose.

LPKTS valdybos nariai:

A.Blažys (Panevėžys)
V.Bliznikas (Utena)
V.Briedienė (Kaunas)
Z.Čerkauskas (Klaipėda)
Č.Dirkė (Šiauliai)
V.Jogminienė (Garliava)
D.Karkienė (Vilkaviškis)
B.Kažemėkaitė (Kalvarija)
A.Lukša (Kaunas)
J.Marcinkevičienė (Kaunas)
P.Musteikis (Vilnius)
V.Palujanskas (Pakruojis)
R.Paplauskas (Panevėžys)
V.Raibikis (Marijampolė)
J.Stanėnas (Grigiškės)
E.Strončikas (Jurbarkas)
L.Tamašauskienė (Šakiai)
O.Tamošaitienė (Kaunas)
G.Uogintas (Vilnius)
I.Vilčinskienė (Kaunas)

Tarybos pirmininku išrinktas Romualdas Paplauskas. Valdybos pirmininku išrinktas Antanas Lukša, pavaduotojos - Jūratė Marcinkevičienė, Vilija Jogminienė. Revizijos komisijos pirmininku išrinktas Vaclovas Sprauinis. Mandatų ir etikos komisijos pirmininku - Povilas Meškauskas.

LPKTS ir TS asociacijos veiklos sutartimi bei Jungtinės vieningos politinės organizacijos steigimo principinė schema, aprobuota darbo grupių - LPKTS Politinės tarybos ir TS prezidiumo. Valdyba apsvaustė minėtus dokumentus ir pateikė tarybos konferencijai tvirtinti.

Tarybos pirmininkė V.Briedienė siūlė rengti išvažiuojamąsias tarybos konferencijas, gerinti "Tremtinio" redakcinės komisijos darbą, plėtoti bendradarbiavimą su pokomunistinių valstybių represuotų asmenų organizacijomis.

Aptartas įvykęs žygis partizanų takais Vyčio bei Algimanto apygardoje (liepos 26 d.; padėka LPKTS Panevėžio sk. ir istorikui A.Šimėnui) ir sąskrydis "Laisvės ugnis - ateities kartoms", įvykęs rugpjūčio 2 d. LPKTS valdyba dėkoja šios šventės organizatoriams Danutei ir Antanui Vizbarams.

"Tremtinio" inf.

Atlyginimas akcijomis pasiteisino

(atkelta iš 1 psl.)

Nors prieš pasirinkdami atlyginimo už nusavintą turtą atlyginimo akcijomis būdą šie piliečiai buvo nusiutekę pesimistiškai tikėdamiesi prarasti net pusę paskaičiuotų kompensacijų. Ir pagrindo tam nerimui buvo, nes viena 0,93 litų rinkos vertės Lietuvos telekomo akcija buvo įvertinta 1,3, lito arba 1,4 karto brangiau, o 0,74 litų rinkos vertės skirstomųjų tinklų akcija - 1,05 lito, arba 1,42 karto brangiau. Šių akcijų rinkos vertė nuolat kilo ir šių metų rugpjūčio 1 d. Lietuvos telekomo akcija vertybinių popierių biržoje jau buvo pardavinėjama po 1,46 lito, Rytų skirstomųjų tinklų - po 1,32 lito, o Vakarų skirstomųjų tinklų - po 1,26 lito. Jeigu nurodytomis kainomis akcijas įsigiję piliečiai rugpjūčio 1 d. būtų savo akcijas pardavę, tai už Lietuvos telekomo akcijas turėtų 12,3, Rytų skirstomųjų tinklų - 25,7, o Vakarų skirstomųjų tinklų - 20 proc. pelno.

Jau yra paskelbta antrojo etapo atlyginti skirtų akcijų vertė. Viena Lietuvos telekomo akcija yra įvertinta 1,4 lito, Rytų skirstomųjų tinklų - 1,25 lito, o Vakarų skirstomųjų tinklų - 1,2 lito.

Piliečiai, turintys sprendimus dėl atlyginimo akcijomis ir norintys pateikti į antrąjį atlyginimo akcijomis etapą, privalo iki š.m. rugsėjo 30 d. kreiptis su nustatytos formos prašymu į Valstybės turto fondą dėl atlyginimo už turėtą turtą. Prie prašymo pridedama sprendimo atlyginti vertybiniais popieriais (akcijomis) kopija, patvirtinta sprendimą priėmusios institucijos, arba šio sprendimo nuorašas, patvirtintas notaro.

Nurodyti dokumentai pateikiami asmeniškai Valstybės turto fonde arba gali būti išsiųsti paštu įvertintu arba registruotu laišku adresu: Valsty-

bės įmonei Valstybės turto fondui, Vilniaus g. 16, LT-2600 Vilnius. Ant voko taip pat turi būti užrašyta: "Dėl atlyginimo akcijomis". Papildomos informacijos galite teirautis telefonu (8-5) 2684977 Vilniuje.

Atkreiptinas dėmesys, kad pirmajame etape atlyginimui už turėtą nekilnojamąjį turtą buvo skirta akcijų už 155 milijonus litų. Tačiau šiuo atlyginimo būdu pasinaudojo labai mažai piliečių dalis. Buvo įsigyta akcijų tik už 22 milijonus litų. Rekomenduojame pradiniam savininkams, kurie dar yra neapsisprendę arba kuriems atgauti žemę natūra nebelieka vilties, rinktis atlyginimo akcijomis būdą.

Pagal įstatymą, keisti valią dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo galima buvo iki šių metų balandžio 1 d. Bet kadangi šiuo metu veikia, kaip parodė praktika, patraukli atlyginimo už valstybės išperkama nekilnojamąjį turtą vertybiniais popieriais (akcijomis) tvarka, kurios paskutinis trečiasis etapas baigiasi tik 2004 03 30, mes manome, kad turėtų būti pratęstas valios keitimas piliečiams, kurie vietoj piniginių kompensacijų ar žemės kitoje vietoje pageidauja atlyginimo akcijomis. Šiuo klausimu mes ketiname kreiptis į Vyriausybę ir Seimą. Bet tam mums reikalinga informacija iš piliečių, kuriems tai aktualu.

Dėl minėtos informacijos pateikimo ar konsultacijos klausimais, susijusiais su kompensacijų išmokėjimu, miesto žemių gražinimu, nuosavybės teisių į žemės atkūrimu, galite rašyti adresu: Naugarduko g. 53-35, Vilnius, arba skambinti man tel. (8-613) 83703.

Rimantas LIAKAS
Lietuvos žemės savininkų
sąjungos Vilniaus sk.
pirmininkas

Kodėl neminima Prezidento A.Smetonos gimimo diena

Gražu, kad Ukmergės rajone paminėta buvusio Lietuvos Prezidento Antano Smetonos gimimo diena, ypač jo gimtinėje Užugiryje ir Lėne - ten sodybų šeimininkai iškelė tautines vėliavas. Tik gaila, kad Lietuvos Vyriausybė tam neskyrė dėmesio.

Iš spaudos tik "Lietuvos aidas" paminėjo buvusį Prezidentą A.Smetoną. O juk Prezidentas daug gero Lietuvai padarė. Nepriklausomas Lietuvos laikotarpiu ypač didelės dėmesys skirtas mokykloms ir jaunajai kartai. Jaunimas buvo auklėjamas patriotine dvasia, Lietuvos pragyvenimo lygis tada prilygo Danijai. Carinės Rusijos nuskurdinta tapusi nepriklausoma Lietuva per trumpą laiką atsigaivo, suklestėjo ekonomika. Išrinktas pirmasis Seimas, o jo nariai kiek laiko dirbo be atlyginimo - paprasti žmonės suprato, kad Vyriausybė dar-

buojasi jų gerovei. Katalikų Bažnyčia taip pat turėjo didelės įtakos žmonėms. Vaikai nuo mažens buvo auklėjami katalikiškai. Žmonės gerbė ir didžiavosi savo Prezidentu, savo nepriklausoma valstybe. Šiandien to nėra...

Sovietiniais metais iš žmonių širdžių buvo išstumtas Dievas ir sujaukti jų protai. Ir šiomis dienomis kartais garbinamas čekistas ar skrebas, tautos naikintojas ar sovietinių laikų pašlemėkas, klastojama tautos istorija. Tauta mato, kaip Seimo nariai žiūri savo klano interesų. Tačiau nenuostabu, kad jaunimas bėga į užsienį.

Ačiū Dievui, kad dar yra garbių senosios kartos žmonių, kurie nenori ir negali tylėti. Lenkiu galvą prieš monsinjorą A.Svarinską, profesorę O.Voverienę, kurių žodis ir tiesa mus pasiekia.

Antanas ŠIMĖNAS

Vorkutoje pagerbti čia kalėję politiniai kaliniai

Liepos pabaigoje oficiali Lietuvos delegacija su Seimo nariu Antanu Stasiškiu priešaky išvyko pagerbti sukilusių ir prie 29 šachtos sušaudytų politinių kalinių. Rugpjūčio 1 d. kaip tik sukako 50 metų nuo to kraupaus įvykio. Buvo keista klausyti Seime spaudos konferenciją surengusio buvusio politinio kalinio A. Stasiškio, kuris kartu su tūkstančiais jo likimo brolių buvo priverstas prisidėti prie industrinio regiono suklestėjimo.

Jur-Šoro auka padėjo sugriūti GULAG'o imperijai

1953 m. per Sovietų sąjungos GULAG'us nūsirito sukilimų ir streikų banga. Vieni didžiausių buvo Vorkutos politinių kalinių streikai, peraugę į tikrą pasipriešinimą. Jis pasibaigė 1953 m. rugpjūčio 1 d. masiniu kalinių sušaudymu prie 29 šachtos, lageryje Jur-Šor (Šiaurinė gyvenvietė). Kai kurie lagerininkai teigia, kad tada žuvusiųjų buvo per 70. Oficiali statistika skelbia, kad žuvo 53.

Prieš pusamžį sukilę kaliniai neįsileido administracijos, nėjo į darbą ir reikalavo iš Maskvos aukščiausios valdžios atstovų deryboms. Jie tikėjosi, kad bus palengvintas režimas, nuimtos grotos, nerakinami nakčiai barakai, nuimti numeriai nuo drabužių ir t.t. Reikalavimai buvo ne politinio pobūdžio, o susiję su gyvenimo sąlygomis.

Buvo paskelbta, kad valdžios atstovai atvyksta derėtis. Atidarius lagerio vartus į stovinčią keleto tūkstančių kalinių masę buvo paleista kulkosvaidžių ugnis. Suprantama, kad aukų ten buvo daug, šimtai sužeista. Pasaulis iki šiol negali pamiršti visiškai žmogiškumą pamynusio susidorojimo atvejo. Vis dėlto šis sukilimas buvo paminklas, kad GULAG'o imperija pradeda griūti.

Išdrįso paminėti oficialiai

Vorkutos valdžia šiais metais organizavo šio susidorojimo 50 metų minėjimą. A. Stasiškis teigė, kad tai, jog šį minėjimą organizavo oficiali Vorkutos valdžia, yra geras ženklas. Ženklas, kad demokratija Rusijoje pradeda silpnus žingsnelius į priekį.

„Turėjome oficialų miesto administracijos kvietimą ir į tą minėjimą vykome kaip oficiali Lietuvos delegacija“, - sakė A. Stasiškis. Minėjime dalyvavo ir vokiečiai, ukrainiečiai. Latvija atsiuntė sveikinimus. Juk Vorkutoje kalėjo apie 100 tautybių žmonių. Lietuvių čia „pabuvojo“ per 38 tūkstančiai.

Minėjime taip pat dalyvavo apie pora šimtų gyventojų, nors jis vyko keliasdešimt kilometrų nuo miesto.

„Nuo Lietuvos padėjome du vainikus. Mat vienas paminklas yra pastatytas miesto centre bendrai visiems politiniams kaliniams, žuvusiems GULAG'o lageriuose. Ten vainiką padėjome išvakarėse. Kitą vainiką padėjome Jur-Šore. Čia esantis lietuvių paminklas papuoštų net Vilnių, tad nenuostabu, kad jis tampa Vorkutos simboliu. Ant jo lietuviškai ir lotyniškai užrašyta: „Tėvynė Lietuva

režimo kalinti žmonės prižiūrėjo kasyklas, transportą ir kitas infrastruktūros įmones.

A. Stasiškis pasakojo, kad gamta ten išpūdinga – kaip ir buvusi, tačiau miestas ir apylinkės rodo mirštant kraštą. O juk Vorkutos apylinkės ne keliais, o šimtais kilometrų matuojamos!

Pačioje Vorkutoje ištisi daugiaaukščių namų rajonai stovi tušti ir negyvenami, namai – be langų. Atskirose gyvenvietėse namai irgi arba apgriuvę, arba visai griūvantys, nebegyvenami. Sovietmečiu Vorkutoje gyveno apie ketvirtis milijono gyventojų. Dabar gyvena apie 120 tūkstančių. Nėra darbo. Šachtos uždarytos. Vorkutos klestėjimo metais visu pajėgumu dirbo apie 20 anglies šachtų. Dabar ne visu pajėgumu dirba tik 6. Uždaromos šachtos užliejamos vandeniu, angos užbetonuojamos, užverčiamos žemėmis, o miesteliai sulyginami, nes kitaip būtų neįmanoma jų kontroliuoti.

Į pietus link Pečioros ir Kotlaso geležinkelis buvo apgyvendintas miško kirtėjų. Dabar po keliasdešimt kilometrų nuo abiejų geležinkelio pusių miškas iškirstas, matosi jaunuolynai. Tad važiuojant geležinkeliu tesimato apaleisti kaimai, gyvenvietės, tušti namai, pusiau sugriuvę, išdaužyti langai ir retai kokie du-trys gyventojai, kur dar kokia nors stambesnė pramonė išlikusi.

„Man ten važiuojant prieš 50 metų pro plyšius kas keliasdešimt kilometrų matydavosi apšviesti kvadratai – lageris prie lagerio. Dabar viskas sunykę, tuščia“, - noriai išpūdziais dalinosi A. Stasiškis.

Vietiniai pasakojo, kad prieš keletą metų miestą buvo apėmusi gili depresija, kamavo šiukšlės. Tik išrinkus naują merą, kuris rodo tvirtą ranką ir valingą elgesį, miesto išvaizda pagerėjo. Žinoma, asfaltas ir šaligatviai ne europietiški, bet sutvarkyti. Valdžios reiklumo dėka sumažėjo nusikalstamumas ir žmonės pradėjo viltis, kad miestas suras egzistavimo nišą. Pradėta kalbėti apie turizmą. Jei būtų atstatyta lagerių sistema, būtų galima pritraukti turistų iš Vakarų. Bet čia stiprūs politiniai aspektai: tikriausiai niekas vorkutiečiams to daryti neleis.

„Miesto valdžia turėjo konfliktų ir dėl oficialaus minėjimo, ir dėl oficialios delegacijos iš Lietuvos atvykimo, bet minėjimas įvyko. Spaudimas iš aukščiau į paviršių neišėjo. Vadinausi, Vorkuta turi savo nuomonę, savo požiūrį į istoriją, žuvusiųosius ir manau, kad tai yra sveikintinas dalykas“, - sakė A. Stasiškis.

Ingrida VĖGELYTĖ

Lietuvos delegacijos atstovai-Seimo narys A. Stasiškis ir J. Butrimas prie Lietuvos Tėvynės Rimo Litvino nuotr.

verkia“. Dabar dar pritvirtinome lentą rusų kalba su aiškinimu, kad tai paminklas, skirtas visiems, žuvusiems GULAG'o lageriuose. Ta lenta atvežta iš Lietuvos, pritvirtinta iškilmingai, o Vorkutos meras pats sukėlė vinis“, - kaip didelį laimėjimą minėjo A. Stasiškis.

Greta Jur-Šoro yra politinių kalinių kapinės. Ten yra lyg ir bendras sušaudytųjų kapas, prie kurio vyko minėjimas. Visai netoli yra pastatytas išpūdingas geležinis kryžius žuvusiems vokiečiams. Čia lietuviai taip pat padėjo gėlių. Netoli Vorkutos yra ir lenkams pastatytas kryžius.

Blogio imperijos liekanos griūva

Vorkuta – Lietuvoje gerai visiems žinomas žodis. Jis reiškia miestą Užpoliarėje, amžinojo įšalo zonoje, kur plyti tundra. Praėjusio šimtmečio ketvirtą dešimtmetį pradėjo suradus anglies klodus ji suklestėjo. Pirmasis traukinys į Vorkutą atvyko 1941 m. gruodį, jau prasidėjus karui. Jis atvyko geležinkeliu, kurį per tundrą tiesė ir anglies kasyklose dirbo ne samdiniai, o tik kaliniai. Dar baisiau – politiniai kaliniai.

Vorkutos miestas glaudžiai susijęs su GULAG'ų istorija, kaip viena yra suaugę kūnu ir dvasia. Pagal dabartinio mero duomenis, Vorkutlage buvo iki 130 lagpunktų, kur sovietinio

Jonas BALNIKAS

Šeiminko rūpesčiai

Iš nuobodulio tai jau tikrai nemirsim, nes vadinamasis politinis elitasis kasdien iškrečia vis naujų eibių. Grįžęs iš atostogų premjeras A. Brazauskas pasipiktino žiniasklaidos pranešimais, kad pažeidė taisykles plaukdamas Minijos upe.

Premjeras turi ir kitų rūpesčių. Keli Seimo nariai išdrįso pareikalauti, kad jis prisiimtų asmeninę atsakomybę dėl suteiktos garantijos bendrovei „Pagirių šiltnamiai“, kuriai vadovauja jo geras medžioklės bičiulis G. Morūnas. Vyriausybė A. Brazausko iniciatyva bankui „Nord/LB“ suteikė iki 70 proc. valstybės garantiją daržovių ir gėlių auginimu užsiimančiai bendrovei „Pagirių šiltnamiai“, kuri apyvartinėms lėšoms papildyti numato pasiskolinti iki 7 mln. litų. Premjero žodžiais, bendrovei kreditas yra būtinas, o į repliką dėl bičiulystės atsakė, jog tai neturi nieko bendra. Ministras pirmininkas derėjosi su Rusijos koncerno „Gazprom“ valdybos pirmininko pavaduotoju A. Riazanovu dėl trečdaliai „Lietuvos dujų“ akcijų pardavimo šiam Rusijos koncerno. Derybomis tai vargu ar galima pavadinti. A. Brazauskas tik išklauzė Maskvos atstovo pageidavimus ir pats pareiškė, jog svarbu ne akcijų kaina. Tuo tarpu anksčiau A. Brazauskas teigė, kad už „Lietuvos dujų“ akcijas privalės gauti 116 mln. litų. O dabar „Gazpromui“ pasiūlius 80 mln. litų premjeras sako: „Svarbu ne akcijų kaina“. O kas svarbu? Partnerystė?! Beje, premjeras užtikrino, jog dėl šio sandorio dujos Lietuvoje neturėtų brangti. Tačiau A. Riazanovas tokių pažadų nežarstė ir net užsiminė, kad rusiškų dujų kaina Lietuvai bus mažesnė nei Europos Sąjungos šalims. Tai reiškia, kad dujos ateityje brangs.

Į mokesčių mokėtojų kišenes kiša rankas kas netingi. Antai valdančioji dauguma nusprendė be konkurso iš bendrovės „Krasta Auto“ įsigyti 15 naujų prabangių BMW markės limuzinų. Esą šie automobiliai bus skirti užsienio svečiams vežioti. Tačiau pernai įgytais keturiais tokiais limuziniais važinėjo ne užsienio svečiai, o seimūnai, priklausantys Seimo daugumai. Teisus buvo Seimo vicepirmininkas G. Steponavičius pareiškęs, kad uždaras ir užkulisinis veikimas be jokio konkurso įsigyjant automobilius iš bendrovės „Krasta Auto“ – ne pirmas ir ne paskutinis kartas. Negalima paneigti, jog kai kas iš to turėjo naudoti. Dabartinė Seimo dauguma be naudos saviškiams nieko nedaro. Dar galima pažymėti, jog partijos vadui ir premjerui nemalonumų sukėlė ne kas kitas, o ištikima partijos narė, senųjų socialdemokratų atstovė ir partijos prezidiumo narė Regina Lopienė. Ji pareiškė paliekanti partiją, nes, pasak jos, dabartinė partijos ir ypač jos vadovų vykdoma politika visiškai neatitinka socialdemokratų skelbiamos programos. R. Lopienė pakvietė ir kitus partiečius pasekti jos pėdomis.

(atkelta iš 1 psl.)

Vyčio ir Algimanto apygardų kovų takais

Žygis po Vyčio apygardą pradėtas stabtelėjimu Vaišvilaičiuose, prie paminklo 5 žuvusiems Juozo Kučio-Finkos būrio partizanams. Kitas sustojimas – Lietuvoje jau pagarsėjusios senosios Krekenavos kapinaitės, kurias prižiūri ir puoselėja vietos gyventojas, Lietuvos televizijos žurnalistės Baužytės kažkada laidoje pavadintas “kukliausiu žmogumi”, iš kapinių sukūrusiu tikrą kultūros reiškinį. Čia ne tik daug puikių meniškų koplytstulpių, bet ir labai išmoningai panaudotos tikriausiai ilgai rinktos girnapusės, dabar puikiai puošiančios kapinaites. Šios kapinaitės nuo kitų skiriasi tuo, kad čia koplytstulpiai pastatyti ne tik žmonėms, bet ir Motinai, Knygnešiams, buvusiems tremtiniais.

Atokiausiame kápinaičių kampe – paminklas 22 Eidmanavičiaus-Rupūžės būrio žuvusiems partizanams, sudėjusiems galvas Pašilių miške. Buvę partizanai apie šį mūšį, trukusį nuo aušros iki vakaro, pasakojo su giliu jauduliu. Mat tąkart žuvo 22 partizanai, o juos puolusių sovietų karių nuostoliai buvo bent 10 kartų didesni.

Partizanas B.Jospaitis pasakojo, kad 1945 m. vasario mėn. netoli miške laikėsis partizanų būrys jau buvo įspėtas, kad gali būti puolama jų stovykla. Tačiau turėdami sužeistąjį nutarė dar padienoti ir išvykti vakare. Dieną prieš tai Pašilių miškas buvo siaučiamas. Sovietų kariai žinojo apie šią stovyklą, bet manė, kad ten stovi 500 vokiečių. Tad jie telkė jėgas, bet stovyklos nelietė. Vakare partizanai iš jos pasitraukė. Vienas iš partizanų būrio atsiskyrė ir nuėjo ne į namus, kaip buvo sakęs, o tiesiai į saugumą. Jis tiksliai žinojo ne tik stovyklos dislokacijos vietą, bet ir susitarimą, į kurią pusę pavojaus atveju partizanai turi trauktis. Išdavikas išklojo viską. Tad į tą pusę, kur ketinta trauktis, priešas metė gausiausias jėgas. Žuvo 22 partizanai, bet užpuolikų krito daug daugiau. Jų pajėgos čia buvo sutrauktos iš kelių rajonų, tai jie gerokai tarpusavyje pasišaudė. Manoma, kad tąkart per 200 rusų buvo nukauta. Kadangi dar vyko karas, tai čia veikė ir karinis oro uostas – skraidė “avinagai”, kurie nurodinėjo atsitraukimo kryptį ir apšaudė partizanus. Bet miške sunku

atskirti savus, tad daug priešų buvo nukauta iš tų lėktuvėlių. Būrį išdavusįjį karo lauko teismas 1946 m. pasmerkė myriop.

Viena uteniškė matė, kaip nukauti partizanai buvo užkasti prie Krekenavos kapinaičių. Vėliau, Atgimimo metu, Krekenavos bendruomenė pastatė jiems paminklą.

Anyškėčių r., Troškūnų miestelio aikštėje, juodo granito paminklas Algimanto apygardos partizanams. Pastatytas 1997 m. LGGRTC lėšomis Antano GASPERAVIČIAUS nuotr.

Pašilių miške

Buvę partizanai keliautojus iš tiesų pavedžiojo tikrais partizanų takais – atvedė į Pašilių miške buvusią partizanų stovyklavietę, kurią įkūrė 1944 m. kpt. Eidmanavičius savo 128 vyrams. Ją sudarė 5 gyvenamieji bunkeriai. Bunkerius jungė apkasai. Partizanai tikino, kad mėnesį čia nebūtum atsilaikęs, bet staiga užpuolimo atveju žiedinė gynyba su kulkosvaizdžių lizdais buvo gerai organizuota.

Dabar iš bunkerių belikusios tik duobės. B.Jospaitis manė, kad ši stovykla galėjo būti išduota. Pasak jo, netoliese gyveno eigulys Smilga. Vienas jo sūnų buvo partizanas tame būryje, o kitas buvo filtracijos stovykloje, mat buvo suimtas Vokietijoje. Nors vėliau jis irgi ištraukė į partizaninę kovą. Eigulys žinojo apie tą stovyklą. Partizanai ketino ir kitą dieną dar čia praleisti, bet naktį atėjęs eigulys Smilga, pas kurį troboje buvo įsikūręs štabas, perspėjo, kad saugumiečiai žino apie tą stovyklą ir prašo daugiau jėgų puolimui. Jis partizanus ir išvedė iš tos stovyklos.

Vakare buvo pasiūsti žvalgai patikrinti, ar stovykla vis dar saugi, ar ne.

Kitą dieną sovietų kariai pradėjo bunkerius sprogdinti.

Čia buvo ir partizanų ginklų sandėlis, bet priešai jo nesurado. Partizanai pasitraukė į Raguvos mišką. Kadangi dideliu būriu klajoti sudėtinga, tad iki pavasario išsiskirstė grupėmis po 25-30 žmonių.

Vėliau 16 partizanų grupė apsisusto kitame miške, bet ir čia išdavikai surado. Manoma, kad tai padarė čia parti-

kyklą Raguvoje matydavo tekančius kruvinus upelius.

Aikštelė parinkta priešais bažnyčią – lyg pajuokos objektas. Šalia buvo ir “skrebynas”. Partizanai su nuoskauda prisiminė, kad jų kovos draugai žvyruobėse būdavo užverčiami, užkasami tik per sprindį. Patiems partizanams tekdavo nemažai perlaidoti jų slapčia į kapines.

Teko keliauninkams ir šalia Raguvos esančioje dykynėje apsilankyti. Čia, po buvusių pelkė, tiek partizanų palaikų prikaišiota, kad atsisakyta juos perlaidoti. Monsinjoras Antanavičius pašventino žemę, o vienoje nuvalytoje aikštelėje atsirado paminklas Raguvos valsčiaus partizanams įamžinti.

Kovų takai nuvedė

Vyčio apygardos kovų takai ir takeliai nuvedė iki Putiliškių kapinaičių, kur palaidoti

poetas Bronius Krivickas-Vilnius, buvęs Šiaurės Rytų srities štabo Visuomeninės dalies vadas, leidęs partizanų spaudą, ir M.Blinkevičius-Nemunas, kuris buvo Vyčio apygardos Visuomeninės dalies vadas. Jie slapstėsi Raguvos miške bunkeryje. 1952 m. jis buvo susektas, mat dėl savo veiklos jie buvo itin sekami. Priešas sutraukė didžiules pajėgas – apie tūkstantį kareivių, kurie kiekvieną miško metrą durtuvais išbadė, kol tą bunkerį surado. Žinoma, partizanai gyvi nepasidavė, susisprogdino. Saugumiečiai juos ten ir paliko. Tačiau M.Blinkevičiaus tėvas juos atkasė ir atvežė į Putiliškių kapinaites. Dabar ties jų kapais stovi didingas kop-

lytstulpis. Statula, pažymėta Vyčio kryžiumi, stovi ant Maironio, Vaižganto foliantų, primindama partizanų veiklą. Kalbama, kad šiose kapinaitėse ir daugiau partizanų slapta palaidota.

Algimanto apygardos keliauninkai visos netyrinėjo, mat didelę dalį jau buvo apkeliavę pernai. Nepaisant to, Andrioniškį – Algimanto apygardos partizanų sostinę – aplankė su malonumu.

Netoliese miške užsukom ir į Jovaišų sodybą – apygardos vado A.Slučkos-Arūno ir jo žmonos žūties vietą.

Sodybos jau nebuvo likę, tik sodas, tad Jovaišai gyveno rūsyje. Šeiminingą partizanai vadino “pirma ranka nuo Arūno”, kuri palaikydavo ryšį su kitais būriais. Ir daugiau niekas, net būrių vadai apie šį štabo bunkerį nežinojo.

Bet saugumui labai jau reikėjo susidoroti su štabaviete. Tuo tikslu buvo užverbuotas Vytautas Kučys. Išsiaiškinta, kad medicinos studentė Railaitė palaiko ryšį su Algimanto apygarda. Agentas apsimetė, kad ji gaudo saugumiečiai, peršaukta jam ranka ir jis eina pas Railaitę prašytis pas partizanus, į Rūgštimo būrį. Mat Rūgštimas buvo Ryšių skyriaus vadas. Taip V.Kučys įgavo didelį pasitikėjimą. Po kiek laiko susitiko ir Arūnų.

Jis ir išdavė štabo bunkerį Jovaišų sodyboje. Apsupo ir pareikalavo pasiduoti. Balio Žukausko bunkeris buvo virš Šarūno bunkerio. Žukauskas pagaliau pasidavė ir kankinamas prasitarė, kad štabo bunkeris yra žemiau, po juo.

Saugumiečiai visaip mėgino išrūkyti apygardos vadą Arūną, jo žmoną Nerinę ir vieną iš Jovaišų, bet jiems nepavyko. Galiausiai partizanai susisprogdino. Keliauninkai jų auką pagerbė maldos žodžiu ir tylos minute.

Ingrida VĖGELYTĖ

Atsiprašome...

Liepos 26 d. į išvyką Panevėžyje susirinko daug norinčių važiuoti, kurie nebuvo užsiregistravę. Todėl esame dėkingi vairuotojams, sutikusiems paimti ir tuos keleivius. Vienas autobusas gedo ir mes atsilikome nuo kelionės grafiko. Todėl ir skelbdami apie kelionę kvietėme važiuoti savo transportu.

Džiugu, kad žmonės domisi, kad nenori ir negali pamiršti aukos, kuri buvo atiduota už Lietuvos laisvę. Šimonių girioje, prie Priepado ežero, buvo numatyta poilsio

ir pietų valandėlė. Vietoj vienos valandos ji užsitęsė iki dviejų valandų, tad nespėjome aplankyti Šarūno štabo žūties vietos ir Kupiškėje paminklo žuvusiems rezistentams.

Turiu pripažinti, kad trūkumų buvo ir kelionės organizavime. Bet išvykos reikalingos, tik jos turi būti mažesnės grupėms žmonių ir tada jos ne taip vargintų. Dar kartą atsiprašome dėl nesklaidumų ar organizavimo trūkumų.

Antanas ŠIMĖNAS

Kita nuomonė apie knygą "Viduklė"

Liepos 17 d. "Tremtinys", rubrikoje "Atgarsis", išspausdintas šešiolikos Viduklės buvusių politinių kalinių ir tremtinių atsiliepimas "Kas ir kodėl nutylėta knygoje "Viduklė". Pirmas klausimas laikraščiu ir atsiliepiamo autoriams: kodėl "šešiolika politinių kalinių ir tremtinių"? Jie tikriausiai turi vardus ir pavardes. Ar tai šešiolika anonimų?

Antras dalykas – tokioje didžiulėje knygoje, kurioje stengiasi aprėpti Viduklės valsčiaus, parapijos, dabartinės seniūnijos visas įvykių ir krašto istorijos sritis, knygos sudarytojai negalėjo visko sutalpinti, todėl daug kas liko nepaminėta, neaprašyta. Dėl tokių dalykų knygos sudarytojams ar straipsnių autoriams galima papriekiaštauti, argumentuoti, pagrįstai patarti, bet jokių būdu negalima užsipulti, teigti "nutylėta". Užuot dalykiškai knygą ar jos kai kuriuos straipsnius nagrinėję "šešiolika" nagrinėja Antano Pociaus sovietinių laikų biografiją.

Aš aštuonerius metus alkanas už duonos kąsnį nelabai uoliai, bet vis tiek kasiau Vorkutoje akmens anglį, o trejus metus Irkutsko srityje jau uoliau (nes gaudavau atlygį) kirtau Sibiro mišką – tokiu būdu tarnavau sovietinei valdžiai ir stiprinau blogio imperiją – kolaboravau, kad išlikčiau.

Lietuvoje dauguma (pabrėžiu – dauguma) dorų, norinčių bent kiek save realizuoti žmonių buvo priversti dirbtinai šlovinti Komunistų partiją, prisitaikyti prie režimo, nes kitaip buvo nepasiekiamas aukštesnis išsilavinimas, aukštesnė kvalifikacija, tarnybinė karjera. Norėjome būti mokytojai, gydytojai, inžinieriai, rašytojai, poetai – nejaugi turėjome visi tapti proletarai ir kolchoznikai.

Mano nuomone, jeigu mes nesugebėsime šiuo visuotinio nepasitenkinimo ir nusiuvylimo, kad Nepriklausomybė nedavė mums lauktos gerovės, laikmečiu blaiviai vertinti vykstančių procesų, neišmoksime džiaugtis net ir mažiausiais pasiekimais, mes nieko nepasieksime – liksime amžini niurzgliai.

Kad surinkti iš pakrūmių partizanų palaikai pagarbiai palaidoti Viduklės kapinėse, pastatytas jiems paminklas – reikia džiaugtis ir neužmiršti jų prižiūrėti, kad pastatyti kryžiai partizanų užkasimo vietose – reikia džiaugtis ir

stengtis paženklinti dar nepažymėtas vietas. Paminklų ir atminimo ženklų prasingumo nemenkina, jeigu jie nepaminėti knygoje. Tačiau aš pritariu, kad knygoje derėjo juos paminėti.

A.Pociaus straipsnyje "Viduklės kraštas karų ir okupacijų audrose", kurio apimtis 150 puslapių (tik tiek tilpo knygoje), stengiasi glaustai apžvelgti karų, okupacijų ir pasipriešinimo istoriją nuo Pirmojo pasaulinio karo iki 1952 m. paskutinių Viduklės krašto partizanų suėmimo. Tačiau apžvelgdamas pusės amžiaus istoriją, kurioje tiek daug įvykių, perversmų, negalėjo visko aprėpti ir visus įvykius smulkiai aprašyti. Taip pat ir kituose knygos skyriuose atidus skaitytojas rastų daug nepaminėtų dalykų. Tačiau reikia įvertinti, kad tokios universalios knygos tikslas – skaitytoją supažindinti su Viduklės krašto geografija ir gyventojais, archeologija ir istorija, bažnyčia ir mokykla, dvarais ir etnokultūra. Nors knygos apimtis beveik 1200 puslapių, jos sudarytojai negalėjo paminėti visų jonų, petrų ir onučių. Aš įžvelgiu "šešiolikos" autorių nuoskaudą, kad jie knygoje nepaminėti arba nepakankamai įvertinti, tai yra neįamžinti. Argi tai svarbiausia? Be to, "šešiolika" savo teiginiuose kai kada prailenka su tiesa, nes, pavyzdžiui, Simono Stanevičiaus bendrijos pastangomis Papijo pradinės mokyklos patalpoje jau kelinti metai veikia laisvės kovoms skirta ekspozicija ir muziejus mokykloje.

Keli žodžiai apie A.Pociaus dabartinę veiklą. Tai jo ir profesoriaus Juozapo Girdejausko neatlyginto kelerių metų darbo dėka buvo išleista puiki knyga "Viduklė", jų nuolatinių pastangų dėka leidžiamas tęstinis leidinys "Aitvarai". A.Pocius daug metų renka atsiminimus apie Viduklės krašto partizanų kovas, rausiasi archyvuose, kaupia po kruopelytę įvairius dokumentus. Tad, sakykite, mieli oponentai, argi tokie pasiryžėliai savo veiklą turi su kuo nors "derinti", gauti leidimus, kad įgautų "teisę" kalbėti apie partizanų žygdarbius. Deja, patys partizanai jau negali savo istorijos parašyti. O istorikai profesionalai – žiūrėk, tai komjaunuoliu buvo, tai sovietiniais laikais cecho viršininku ar fakulteto dekanu, ar, neduok Dieve, Komunistų partijos

nariu. Tad šiukštu nelįskite prie partizanų istorijos, o rašykite apie sniečkus, puzevičius, zimanus.

Nenusikalbėkime, nes *ura* patriotizmas veda į aklavietę.

Tarp kitko, su A.Pociumi nuo 1944 m. iki 1947 m. mokiausi Viduklės progimnazijoje, buvome pokario paaugliai, įvykių stebėtojai, o dažnai ir dalyviai. Vėliau mūsų keliai išsiskyrė: mane išgrūdo į Vorkutos ir Sibirų "komjaunuoliškas" stovybas, o jis liko tarybų, kartoju tarybų, Lietuvoje – pasirinko pedagogo darbą, įgijo lituanisto specialybę, kuri dabar jam labai praverčia. Mūsų pažintis atsinaujino dabartiniu metu, jis mane, vidukietį, įtraukė į Simono Stanevičiaus bendrijos veiklą. Deja, toje veikloje aš dalyvauju tik nominaliai. Negaliu net lygintis su A.Pociaus veiklumu, ryžtu ir sugebėjimu suburti žmones, įtraukti rajono savivaldybę, Viduklės miestelio aktyvą ir organizuoti gražius ir prasmingus renginius, kurie pagyvina miestelio visuomenės gyvenimą, tampa bendruomenės gyvenimo pragiedruliais.

Tad minėto atsiliepimo paskatintas, aš, Vorkutlago politinis kalinys ir Taišeto tremtinys, klausiu savęs, ar turim teisę priekaištauti, kad pasirinkome, o teisingiau taip likimas ir aplinkybės lėmė, jog įgijome skirtingą gyvenimo patirtį, nuėjome skirtingu keliu: A.Pocius tapo sovietinės mokyklos mokytoju, aš – GULAG'o kaliniu.

Ne, jokių būdu, ne.

Todėl sakau atvirai ir nuširdžiai: aš pritariu kiekvieno žmogaus, kiekvieno piliečio prasmingam darbui, konkrečiai veiklai bendram mūsų labui. Istorinio atminimo įamžinimas – visų mūsų reikalas, tai padėkime, pagelbėkime, neškime po kruopelytę į atminties aruodą kiekvienas pagal savo išgales ir sugebėjimus, be jokių derinimų ir savo nuopelnų ar kitų nuodėmių skaičiavimo.

LGGRTC Aukų rėmimo ir atminimo įamžinimo fondo valdybos pirm. Jonas VALENCIUS
Redakcijos pastaba.

Redakcijai straipsnio "Kas ir kodėl nutylėta knygoje "Viduklė" ("Tremtinys" Nr.29.30 (558,559) autorių pavardės žinomos, tačiau kai straipsnį pasirašo keliolika žmonių, jų pavardės laikraštyje nebūna spausdinamos dėl vietos stokos.

Mes esame, Tėvyne!

Atminimui sąskrydžio
"Laisvės ugnis – ateities kartoms"

Mes esam ir būsime Tau reikalingi,
Brangioji Tėvyne – šventa Lietuva!
Už gimtąją žemę neliksim skolingi,
Mes buvom ir būsime tikroji tauta.
Kančios žiedus rinkom mes Šiaurės sniegynuos,
Nešėm sunkų kryžių tremtinio dalios.
Tau ilgesio dainas iš meilės nupynėm...
Tikėjom, kad grįšim tikrai – atgalios.

Ir šiandien štai čia mes, brangioji Tėvyne!
Iš miestų ir kaimų – visos Lietuvos...
Čia, Dubysos slėny, dainom apkabinom
Tą ilgesį laisvės, mūs žemės gimos.

Gausus kuršėniškių būrys pasiruošęs į sąskrydį

Tryliktąjį kartą – į sąskrydį Ariogaloje

Ankstų rugpjūčio 2-osios rytą gausus buvusių tremtinių būrys rinkosi prie paminklo rezistencijos kovų dalyviams netoli Ventos išvykti į kasmetinį tradicinį tarptautinį sąskrydį "Laisvės ugnis – ateities kartoms", vykstantį Ariogaloje. Buvęs partizanas V.Redikas uždegė Laisvės ugnį. Tylos minute pagerbti žuvusieji už Lietuvos laisvę. Vykstančius į šventę išlydėti atvyko rajono valdžios atstovai, svečiai: su duona išlydėjo Šiaulių r. metro pav. R.Baškienė, gražius sveikinimo žodžius tarė Šiaulių r. kultūros sk. vedėja V.Jurešienė, Kuršėnų seniūnas V.Gedmonas. UAB "Lietuvos draudimas" Šiaulių fil. dir. A.Suodaitis sveikino ir apdovanojo choristus skė-

čiais. Skambėjo posmai, deklamuojami I.Ašmontienės, tremtinių choro (vad. B.Jarošienė) dainos.

LPKTS Kuršėnų sk. taryba ir buvę tremtiniai dėkoja Šiaulių r. savivaldybei, UAB "Lietuvos draudimas", Kuršėnų seniūnijai, Šiaulių r. kultūros skyriui už suteiktą galimybę išvykti į sąskrydį Ariogaloje.

Dėkojame Šiaulių r. švietimo ir sporto sk. vedėjo pavad. E.Vitkui už visokeriopą pagalbą vykdam projektą. Savivaldybė šio projekto vykdymui iš programinių lėšų skyrė beveik tūkstantį litų.

LPKTS Kuršėnų sk. tarybos pirm. pavad. A.GRIKŠIENĖ ir tarybos narė V.ŠOPIENĖ

Pabaiga.
Pradžia Nr. 32

Ryšininkams pranešus, kad į Ukmergę atvyko daug sovietų kariuomenės, puolimas buvo atidėtas, o partizanų pajėgos išsiskirstė atskirais daliniais bei būriais. Karpis su savo būriu nuo Ukmergės atžygiavo į Želvos valsč., Daubariškių k. Iš to kaimo į partizanų gretas buvo išėję 25 vyrai, kurie ir sudarė Karpio būrio pagrindą.

Karpio būrys

1945 m. balandžio mėn. pabaigoje Balninkiečių rinkt. J.Šibailos-Dieduko, A.Saugūno-Žaibo, J.Zurzos-Karpio, J.Grigo-Švyturio ir J.Jūro-Žilvinio būriai stovyklavo Molėtų valsč., Vilijočių k. 1945 04 22 ankstų rytą į Vilijočius įvažiavo pastotė su keliais kareiviais, kurių net nepastebėjo partizanų sargybiniai. Įvyko kautynės, žuvo du partizanai: S.Liškauskas-Darius ir A.Rugys, bei buvo sužeistas A.Liškauskas, taip pat nukauti trys sovietų kareiviai ir jų arklys. Likę kareiviai pabėgo į Molėtus, nes ten stovėjo stambus enkavėdistų dalinys. Partizanai palaidoję savo draugus, pasiėmę kritusių priešų ginklus, sužeistą A.Liškauską išvežę gydytis į Ulžių mišką, išsiskirstė atskirais būriais pasitraukę iš Vilijočių. Žaibo ir Karpio būriai, vienų partizanų duomenimis, atėję į Ulžių, kitų teigimu – į Žardinių, o trečių – į Vilijočių mišką, nutarė pailsėti. Netrukus žvalgyba pranešė, kad pamiškėje jau slankioja sovietų kareiviai, matyt, šnipų padedami ar paliktais partizanų šviežiais pėdsakais atsekę iki partizanų stovyklos. Tą pačią dieną įvyko antros kautynės. Kovos lauke žuvo 7 partizanai, tarp jų ir pats dalinio bei būrio vadas pusk. A.Saugūnas-Žaibas, partizanas Nasturka ir kiti. Žuvus Balninkiečių rinkt. dalinio bei būrio vadui Žaibui, abiejų partizanų būrių vadovavimą perėmė Karpis ir išvedė vyrus iš kautynių per Ažumakio mišką. Žvalgydami atsitraukimo keliu du partizanai: Drugelis ir dar vienas nežinomas, pateko į pasalą ir žuvo. Po kautynių nuėję apie 20 km partizanai apsistojo Žemaitkiemio valsč., Juodžiūnų ir Skačiūnų kaimuose.

Balandžio mėn. pabaigoje Žemaitkiemio valsč. miške apsistoję partizanai pastebėjo telkiamas dideles sovietų armijos pajėgas, pradėdanas supti mišką. J.Zurza-

Kuopos vadas ltn. Juozas Zurza-Karpis

Karpis su savo vyrais per Antatilčių ir Valų kaimus nepastebėti užėjo priešui iš užnugario. Pradėjus masiškai siausti sovietų daliniams, norėdamas išvengti bereikalinių aukų, Karpis suskirstė vyrus 10–12 žmonių grupėmis ir įsakė veikti savarankiškai, o pasibaigus sovietų armijos siautimui – vėl susirinkti į bū-

rams jis pasakė: "Vyrai, karas baigtas. Iš amerikonių nėra ko tikėtis, nes jie rusų sąjungininkai. Už laisvę teks kovoti patiems. Aš atsisakau vadovauti būriui, nes nenoriu jūsų pražudyti. Man kito kelio nėra, nes mane, kaip buvusį policijos pareigūną, bolshevikai stengsis sunaikinti."

Balninkų valsčiuje J.Zur-

J.Zurza matėsi su savo dukterimi 1947 m. gegužės mėn. Tą dieną ji vežė tėvui paimtas iš slėptuvės granatas. Tėvas buvo apsistojęs už Giedraičių, pas aklą ūkininką. Granatas vežė dviračiu pagal partizanų nurodytą kelio planą, bet pražiopsojo kelio posūkį ir atvažiavo tik vakare. Partizanus rado sunerimu-

gių dvaro skardyje, Balninkų valsč., Juodpurių miške, bei kitur. Be to, palaikė ryšius su daugeliu partizanų ryšininkų. Bunkeriuose dažniausiai apsistodavo vėlyvą rudenį, žiemą ir ankstyvą pavasarį arba sovietų kareiviams "šukuojant" laukus bei miškus.

Žūtis

1947 m. pabaigoje Karpis su trimis savo vyrais, vos spėjęs apsistoti Juodpurių miško bunkeryje, buvo išdavių susektas ir išduotas. Vietiniai gyventojai vienbalsiai šneka, kad juos susekė ir išdavė Čereškų k. gyventojas Juodpurių miško eigulys S.P. su savo nepilnamečiu sūnumi J.P. (redakcijai pavardės žinomos). Jis tą bunkerį žinojo, bet ilgai tylėjo. Neaišku, kokios priežastys jį privertė išduoti. 1947 11 04 ryte Balninkų NKVD karinis dalinys kartu su "liaudies gynėjais" apsupo mišką ir sulaukė partizanams maistą nešusį iš Pagrindos k. ryšininką rėmėją Jurgį Tarelą (g. 1902 m.). Suradus gerai užmaskuotą bunkerį ir prasidėjus mūšiu kovos lauke už tėvynės laisvę žuvo keturi partizanai: DKA B rinkt. Apsaugos bataliono antros kuopos vadas ltn. Juozas Zurza-Karpis, to paties valsč. Berzgainių k. 1925 m. gimęs Vladas Purlys-Tauras ir iš Balninkų valsč. du partizanai – 1917 m. Čereškų k. gimęs Karolis Čereška-Sruoga ir 1921 m. Krūmiškių k. gimęs Pranas Urbonavičius. Tuo metu žuvo ir partizanų rėmėjas ryšininkas Jurgis Tarelą iš Pagrindos k. Abu išdaviškai net pakeitę gyvenamąją vietą neišvengė pelnytų bausmės. Nukautų partizanų kūnai buvo išniekinti Balninkuose, prie šventoriaus, pakalnėje, ir užkasti apie 350 m. nuo Balninkų, kapinių lauke. Sąjūdžio pakilimo metu jų palaikai iškasti, iškilmingai perlaidoti Dapkūniškių kapinėse ir ten jiems pastatytas kryžius su perlaidotų partizanų pavardžių sąrašu.

Kovos lauke žuvus Juozui Zurzai-Karpiui tais pačiais metais mirė sūnaus žūtis sukrėstas 70-metis tėvas Stasys Zurza ir palaidotas Balninkų kapinėse. 1979 04 02 mirė 74 m. amžiaus Karpio žmona Janina (palaidota Žemaitkiemio kapinėse). Šiuo metu jo duktė Genovaitė Zurzaitė-Varkauskienė gyvena Vilniuje arba Ukmergėje pas savo vaikus.

Po mirties Juozui Zurzai-Karpiui ir Karoliui Čereškai-Sruogai suteiktas kario savanorio statusas.

Juozas Zurza ir Janina Čečiūtaitė – būsima Zurzienė 1922 m.

rį. Vieną tokią Karpio būrio grupę, vadovaujamą pusk. Vytauto Steponavičiaus-Žalčio, sudarė dvylika vyrų: Vytautas Steponavičius-Žaltys iš Berzgainių k., Marijonas Bačianskas-Šernas iš Berzgainių k., Viktoras Aukštuo- lis-Smauglys, Albinas Džiautas-Kęstutis, Jonas Džiautas-Erelis, Vaclovas Purlys-Pasaulis iš Berzgainių k., Vladas Purlys-Tauras iš Berzgainių k., Mykolas Grigalavičius iš Berzgainių k., Vladas Steponavičius-Lazdynas, Antanas Steponavičius-Viksva, Alfonsas Purlys-Jogaila ir Ignas Motiejūnas-Galiūnas.

Karas baigėsi

Stovyklaujant Berzgainių miške, prie Siesarties upės, strategiškai patogioje vietoje (kitapus upės buvo Minikių lapuočių miškas, toliau Kla- beikių, Šešuolių miškai), atėjo ryšininkas ir pranešė, kad baigėsi karas: vokiečiai kapituliuavo. Ši žinia labai paveikė Karpį – jis buvo ne tik partizanas, bet ir politikas. Savo vy-

za-Karpis turėjo giminių: Dapkūniškių apyl., Juodpurvių k., gyveno jo brolis Petras su šeima, todėl po savaitės jį vyrai palydėjo į Balninkiečių rinkt. pusk. Bagdono-Arelio dalinio pusk. N.Liškauskos-Beržo būrį, o buvę Zurzos būrio partizanai būrio vadu išsirinko iš Berzgainių k. kilusį Mykolą Majauską-Žalgirį. Kurį laiką Karpio partizaninė veikla ap- tilo. Tačiau nežinoma, kada jis vėl sutiko būti paskirtas antros kuopos vadu ir jam suteiktas leitenanto karinis laipsnis. Manoma, kad tai galėjo būti tuoj po to, kai 1947 01 27 Žemaitkiemio valsč., Rundžių k., kovos lauke, žuvo jo kuopos vadas pusk. N.Liškauskas-Beržas, o gal ir anksčiau, nes partizanas vadovauti jau trūko patyrusių vadų. Paskutinį kartą

Juozas Zurza su savo dukrele Genovaitė 1930 m.

Genovaitė Zurzaitė-Vaitauskienė 1969 m.

sius ir besiruošiančius išeiti. Tėvas su dukra prakalbėjo visą naktį. Išaušus rytui parodė jai kelią iki Želvos ir paskutinį kartą atsiveikinusį su tėvu ji sėkmingai grįžo namo.

1947 m. pabaigoje J.Zurzos-Karpio vadovaujama kuopa veikė padalyta atskirais būriais bei skyriais, o visa kuopa susirinkdavo tik stambesnėms užduotims vykdyti. Paskutinėmis gyvenimo dienomis J.Zurza-Karpis dažniausiai laikėsi su trimis vyrais. Jie turėjo įsirengę bunkerius Žemaitkiemio valsč., Brazgių šilelyje, Braz-

Išvyka į Dengtiltį

LPKTB Šiaulių sk. pirminkas P.Ivoškus suorganizavo mums išvyką į Dengtiltį, netoli Šiaulių, šalia Dubysos. Gaila, kad iškylautojų važiavo tik vienas autobusas – kas dėl sveikatos, kas dėl neužbaigiamų darbų į kvietimą neatsiliepė.

Diena buvo puiki. Gražioje miško aikštelėje netrukus padengtas "stalas" viliojo prisėsti. Mūsų sodininkė Regina vaišino savo užaugintomis daržovėmis ir žalumynais. Netrūko ir alaus. Kiek pasistiprinę išklausėme pirmininko pasakojimą apie mūsų karalių Mindaugą. Jį papildė pirm. pavad. J.Mocius. B.Brazdžionio ir V.Cinausko eilėraščių gražiai padeklamavo A.Šulcienė. Negailėjome

plojimų už savo kūrybos eilėraščius ir E.Krivickienei.

Pastiprinus kūną ir sielą prasidėjo žaidimai. Žaidėme "Upelis tekėjo", "Paskutinė pora, bėgti", vėliau išbandėme jėgas traukiant virvę. Laimėjo TS komanda – mat jie net ant žemės sugulę čiuožė nepaleisdami virvės. Rimtų aukų nebuvo, o skanaus juoko – sočiai. Dar smagesnės buvo bėgimo maišuose varžybos. Mūsų amžiuje – tai nelengvi išbandymai. Gardžiai juokėmės per alaus gėrimo varžybas. Ne taip paprasta skubiai išlenkti didelę alaus stiklinę. Laimėtojas vietoj prizą gavo išgerti dar vieną stiklinę. Visas linksmybes papildė dainos, o miško aidas jas kartojo.

Pagaliau iš krūmų išsoko juoda ragana. Jodama ant šluotos, ji bandė gąsdinti iškylautojus. Tik niekas jos nebijojo. Mat tarp mūsų buvo bioenergetikas Adomas, kurio suręstoje stebuklų piramidėje kiekvienas galėjo "pasiakrauti". Visų nuotaika buvo puiki.

Viena iškylautoja į mūsų autobusą pateko per klaidą: buvo susiruošusi vykti į maldingąją Žemaičių Kalvariją. Ji linksminosi kartu su visais ir nesigailėjo patekusi ne į tą autobusą. Taigi grįžome pavargę, bet linksmi.

Nuoširdžiai dėkojame pirmininkui ir visiems dalyviams už malonią išvyką. Laukiame daugiau panašių kelionių po mūsų gražaus krašto kampelius.

Marija RIMKIENĖ
Iškylautojai Dengtiltyje

Dėkojame

Už nuoširdžią pagalbą, užuojautą ir kartu praleistas liūdesio valandas netekus brangaus žmogaus – tėvelio, brolio **Juozo VALANTIEJAUS** nuoširdžiai dėkojame LLKS Kęstučio apyg. partizanams, LPKTS Tauragės sk. ir Šaulių sąjungos nariams, kaimynams, pažįstamiems, giminėms.

Sūnus Kęstutis ir sesuo Ona su šeimomis

Rugpjūčio 16 d. (šeštadienį) bus pagerbti 1951 03 08 žuvę septyni Dainavos partizanų apyg. Dzūkų rinkt. Punios kunigaikščio Margio tėvonių laisvės kovotojai.

10 val. Punios bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios. Po jų vyksime į žūties vietą – Valiūnų k. (Punios sen., Alytaus r.), kur bus pašventintas paminklas žuvusiųjų atminimui. Kviečiame dalyvauti.

Rugpjūčio 23 d. 12 val. Irkutsko lietuvių jaunimo saviveiklos dalyviai kviečiami atvykti į 15-ąją susitikimą Vilniuje (renkamės prie TS būstinės, Gedimino pr. 15).

Apie atvykimą pranešti iki 21 d. tel. (8-687) 33812 arba (8-616) 84260.

Skelbimai

Rugpjūčio 23 d. 11 val. Varniuose įvyks minėjimas, skirtas paskutinio **Žemaičių apygardos vado V. Montvydo-Žemaičio, Dėdės, Etmono ir jo štabo žūties 50-osioms metinėms**. 9 val. Šilalės r., Putvinskių k., bus atidengtas paminklinis akmuo (prie kelio Varniai-Kaltinėnai). Atvykusieji rinksis prie Varnių katedros. 11 val. Katedroje bus aukojamos šv. Mišios. 12.30 val. eisena prie sribynės pastato Varniuose. 13 val. minėjimas. 14.30 val. Žemaičių vyskupijos muziejaus kieme kareiviški pietūs. 15 val. muziejaus mažojoje menėje konferencija, meninė programa, parodos pristatymas.

Rugpjūčio 30 d. (šeštadienį) Kaune įvyks vortutiečių suvažiavimas. 10 val. šv. Mišios Iugulos bažnyčioje. 11 val. renkamės LPKTS būstinės salėje (Laisvės al. 39). Atvykti su gera nuotaika ir su lauknešėliais.

Pratekė "Tremtinio" prenumeratą

Primename: paštas prenumeratą priima tik iki 15 d.

Prenumeratos kaina su pašto paslaugomis:
1 mėn. - 4,80 Lt, 3 mėn. - 14,40 Lt,
6 mėn. - 28,80 Lt, metams - 57,60 Lt. Vienas "Tremtinio" egzempliorius kainuoja 1,20 Lt. Indeksas - 0117.

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

Juozas Valantiejus 1919-2003

Gimė ir augo Rikiškių k., Batakių valsč., Tauragės aps. 1945 m. dėl veiklos LLA suimtas ir išvežtas į Rusijos lagerius, iš kurių pasisekė pabėgti. Grįžęs į Lietuvą įstojo į Kęstučio apyg. Lelijos partizanų būrį slapyvardžiu Šarkis. Suimtas ir nuteistas 25 m. griežtojo režimo lagerio. Kalėjo Irkutsko sr. Taišeto, Bratsko, Zjarsko bei Omsko lageriuose. Į Lietuvą grįžo 1956 m. Dirbo MSV įmonėje mechanizatoriumi. Vedė buvusią tremtinę, užaugino sūnų. Buvo aktyvus LPKTS Tauragės sk. bei LLKS Kęstučio apyg. narys. Palaidotas Tauragės senosiose kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnų su šeima bei seserį.

**LPKTS Tauragės skyrius,
LLKS Kęstučio apyg. partizanai**

Zigmas Meškauskas 1931-2003

Gimė Jurbarko r., Eržvilko apyl., Žukaičių k. 1951 m. su šeima ištremtas į Krasnojarsko kr., Nazarovo r. Grįžo 1957 m. Apsigyveno Jurbarko, dirbo vairuotoju, užaugino du sūnus. LPKTS Jurbarko sk. narys – nuo 1993 m.

Palaidotas Kalnėnų kapinėse.

Užjaučiame šeimą ir artimuosius.

LPKTS Jurbarko skyrius

Petras Repšys 1932-2003

Gimė Ukmergės r., Alionių k., tarnautojų šeimoje. Tėvas buvo Šaulių sąjungos narys, už tai 1941 m. suimtas, o šeima ištremta į Altajaus kr. Į Lietuvą grįžo 1962 m. Sukūrė šeimą, dirbo. 1989 m. įsitraukė į Lietuvos Sąjūdį. Atkūrus Šaulių sąjungą, vienas iš pirmųjų tapo jos nariu. Aktyviai dalyvavo buvusių politinių kalinių ir tremtinių veikloje.

Palaidotas Kuršėnų senosiose kapinėse.

Užjaučiame velionio šeimą.

LPKTS Kuršėnų skyrius

Aleksandra Mockienė 1919-2003

Gimė Pasodelės k., Panevėžio r., ūkininkų šeimoje. 1951 m. areštavus vyrą – ji su trimis mažamečiais vaikais ištremta į Irkutsko sr., Almansko r. Į Lietuvą grįžo 1959 m. Apsigyveno Kuršėnų r., Pakumulių k. Buvo aktyvi buvusių politinių kalinių ir tremtinių rėmėja.

Palaidota Kuršėnų senosiose kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimos narius ir artimuosius.

LPKTS Kuršėnų skyrius

Vitold Korklinevskij 1931-2003

Gimė Šalčininkų r., Eišiškių mstl., ūkininkų šeimoje. 1951 10 02 su šeima ištremtas į Krasnojarsko sr., Kansko r. Šeima grįžo į Lietuvą 1954 08 01. Užaugino 3 dukras.

Palaidotas Eišiškių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LPKTS Šalčininkų skyrius

Bronislava Dirmauskaitė- Latožienė 1919-2003

Gimė Raseinių r., Kalnujų k., ūkininkų šeimoje. Buvo Žebenkšties rinkt. štabo ryšininkė. Suimta 1947 m. Nuteista 8 m. Kalėjo Azankos bei Turinkso lageriuose, Šiaurės Urale. Grįžo 1954 m. Gyveno Skaudvilėje. Išteikėjo, užaugino sūnų.

Palaidota Skaudvilės kapinėse.

LPKTS Tauragės skyrius

